

Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA

Historical and New Approaches to Legal Interpretation – Mezinárodní seminář na Právnické fakultě Univerzity Karlovy

Právnická fakulta Univerzity Karlovy hostila dne 14. září 2018 mezinárodní workshop s názvem *Historical and New Approaches to Legal Interpretation*. Jednalo se již o druhé setkání předních českých právních teoretiků s vědci ze zahraničí nad problematikou interpretace práva v proměňující se právní realitě, uspořádané v rámci programu Progres Q04 *Právo v měnícím se světě* a ve spolupráci s Českým sdružením pro sociální a právní filosofii (IVR). Na půdě právnické fakulty se tak bylo možné setkat s hosty z finského právně-teoretického a filosofického akademického prostředí a srovnat přístupy k právní interpretaci ve dvou různých právních řádech, které však sdílejí totožná právněhistorická východiska i společný rámec evropského práva.

Dopolední panel semináře, nesoucí název *Reflections on “Savigny’s Canons” of Interpretation*, sestával ze tří referátů následovaných diskuzemi k přednesenému tématu. Program otevřel profesor Seppo Sajama působící na University of Eastern Finland svým výkladem nazvaným *The Systematic Canon*. Ve svém referátu profesor Sajama nejprve krátce pohovořil o připravované monografii na téma právní interpretace a posléze blíže pojednal o jedné ze základních metod výkladu práva, totiž jak název přednášky napovídá, o systematickém výkladu. Na půdorysu Savignyho východisek metodologie právního výkladu poukázal na aktuální různorodé, širší či užší pojetí systematického výkladu v právu a rovněž na jeho určitý zastřešující charakter, neboť úzce souvisí též s logickým výkladem i výkladem teleologickým a užívá rovněž postupů komparativních i přístupu historického. V následující debatě se velmi inspirativně ukázala hloubka a šíře problematiky, když i zahraniční kolegové, kteří spolupracují s prof. Sajamou na přípravě kolektivní monografie, mají mnohdy odlišné názory a navzájem své závěry tříbí a precizují diskuzí, jíž při této příležitosti obohatily také argumenty a postřehy odborníků z české právní vědy.

Na prof. Sajamu navázala se svým vystoupením jeho kolegyně dr. Maija Aalto-Heinilä rovněž z University of Eastern Finland se svým příspěvkem *The Concept of Meaning*. Doktorka Aalto-Heinilä se zabývá primárně obecnou filosofií a filosofií jazyka a právo zkoumá na pozadí filosofických koncepcí poznání. Téma právní interpretace tak rozšířila o významnou perspektivu obecných východisek poznání a toho, jak různé tradiční i aktuální trendy ve filosofii poznání ovlivňují přístup k výkladu práva. Konkrétně se ve svém vystoupení zaměřila zejména na externalistické, intencionalistické a konvenční teorie významu pojmů, přičemž se sama přiklonila k názoru, že význam je založen užíváním pojmů v každodenní právní praxi.

V konceptuálním duchu se nesla i třetí přednáška *The Concept of (Legal) Interpretation* dr. Niko Soininena, působícího na Univerzitě v Helsinkách. Dr. Soininen se pokusil přelomenout rozdílnost pojmu význam v obecném smyslu a pojmu význam v právu neboli význam právní normy. Následně se nutně musel vypořádat s otázkou, co je vlastně interpretace, respektive intepretace v právu, a kdy a proč je potřeba. Na nastolené otázky pak předkládal různé odpovědi závisející vždy na zvolených aktuálních doktrínách – textualismu, intecionalismu, externalismu, pragmatismu a koherencionalismu. Ukazoval, že každý z těchto přístupů chápe totožnou věc, tedy interpretaci práva, odlišně, a to proto,

že vychází z různých východisek a usiluje o odlišný cíl, ať už se jedná o snahu po rovnosti, spravedlnosti, určitém sociálním inženýrství atd. Smyslem tak má být především uvědomit si tuto diverzifikaci a mít ji při výkladu práva na paměti, není třeba se jí bát a snažit se ji unifikovat či omezit, nýbrž naopak s jejím bohatstvím pracovat a těžit z něj.

Odpolední část programu odborného setkání, nazvanou *Contemporary Approaches to Legal Interpretation*, zahájila dr. Katarzyna Żák Krzyżanková z Právnické fakulty Univerzity Karlovy, a to s pozoruhodným příspěvkem nesoucím název *The Logocratic Method of Legal Interpretation*. Představená logokratická metoda interpretace práva se snaží prohloubit a precizovat tradiční logickou metodu interpretace práva, která vychází zejména z klasické sylogistiky. Zásadním problémem je skutečnost, že logika je abstrakce skutečnosti do symboliky, mezi níž lze nalézt či stanovit jednoznačná vyvozovací pravidla a vybudovat matematicky funkční systém, kde jednoznačné premisy jednoznačně determinují závěr, zatímco právo aplikované na bezbřeze bohatou realitu společnosti se vzpírá matematizující abstrakci, natožpak stanovení jednoduchých vyvozovacích pravidel nízkého a určitého počtu. Logokratická metoda se však snaží právo konstruovat a vykládat co nejbližší logickému modelu obecného matematicko-normativního systému.

V dalším pojednání nazvaném *Modern “Extracanonical” Methods of Interpretation, Namely in Constitutional Reasoning* se dr. Pavel Ondřejek z Právnické fakulty Univerzity Karlovy zabýval rovněž velmi zajímavým a aktuálním tématem nových postupů v interpretaci práva, které nelze zpravidla zcela jednoznačně zařadit pod některou z klasických metod právní interpretace a které se zejména v konstitucionalistice etablovaly především díky judikatuře ústavních soudů, případně Evropského soudního dvora v Lucemburku a Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku. Dr. Ondřejek si všímá významných paradigmatických proměn fungování práva na přelomu tisíciletí a především z toho dle něj pramení mj. rostoucí důraz na horizontální promítání lidských práv do právního řádu a na metodu poměřování a hledání proporcionality práva a veřejného zájmu či dvou protichůdných práv prostřednictvím nejrůznějších tzv. „soudních testů“. Obdobně roste význam např. také institutu „plného účinku“ (*effet utile*) při výkladu práva.

Předposledním referátem *An Influence of Extralegal Arguments on Methods of Interpretation of Law* dr. Jan Tryzna z Právnické fakulty Univerzity Karlovy navázal na svého předřečníka pojednal především o praktických dopadech nejrůznějších mimoprávních argumentů, jako jsou hodnoty spravedlnosti, rovnosti, účelnosti aj., na klasické metody interpretace práva. Ve své přednášce především kriticky zhodnotil jejich dopady a nepřiměřené či neodůvodněné zdůrazňování v soudní praxi a řečnický se tázal, kde je hranice neomezeně otevřeného výkladu právního textu zaštitěného abstraktními hodnotami kupříkladu v situacích, kdy již zcela zjevně odporuje jednoznačnému výkladu jazykovému.

Závěrečné slovo patřilo doc. Karlu Beranovi rovněž z Právnické fakulty Univerzity Karlovy, který se v příspěvku pojmenovaném *Methods of Interpretation in Czech Private Law* věnoval zajímavému porovnání metodik výkladu soukromého práva a výkladu právního jednání stanovených přímo platným občanským zákoníkem, přičemž dospěl k závěru, že zákoník stanoví pro oba případy opačné způsoby výkladu. Právní předpisy je třeba prvotně posuzovat dle jazykového znění, případně logickým a systematickým výkladem, přičemž teleologický výklad slouží až jako korektiv v mimořádných případech. Právní jednání je však vždy nutné posuzovat dle úmyslu jednajícího, východiskem je tedy teleologický výklad, přičemž jazykový, logický či systematický výklad je možné užít až k poznání právě a jediné úmyslu jednajícího.

Workshop *Historical and New Approaches to Legal Interpretation* lze zcela jistě označit za úspěšný a velmi podnětný, neboť se zvoleným tématem jednotliví řečníci dokázali vypořádat nejen velice poutavě, ale především velmi fundovaně a obsáhle a do potřebného detailu, což ve výsledku výborně doplnilo rozmanitost a tematickou šíři jednotlivých příspěvků. Konkrétní referáty tak utvořily bohatou mozaiku, která pokryla obsáhlou a složitou problematiku právní interpretace napříč minulostí a současností i napříč různými národními a nadnárodními právními řády, teorií i praxí, zároveň však působila uceleně a kompaktně.

Vojtěch Kallai*

Zpráva z VI. zasedání odborného kolegia pro občanské právo při Ústavu státu a práva AV ČR k tématu tzv. hromadných žalob

Problematika kolektivní ochrany práv v civilním soudním řízení, respektive tzv. hromadných žalob, nabývá na stále větším významu. Vedle připravované evropské legislativy¹ postupují také poměrně aktivní práce Ministerstva spravedlnosti České republiky na finalizaci obsahu nové právní úpravy v podobě zákona o hromadných žalobách.² Není proto divu, že právě toto téma bylo zvoleno jako ústřední pro VI. zasedání odborného kolegia pro občanské právo při Ústavu státu a práva, které se konalo dne 2. 10. 2018.

Hlavního vystoupení se ujala *JUDr. Klára Hamuláková, Ph.D.*, z olomoucké právnické fakulty, členka poradní komise pro přípravu nového zákona o hromadných žalobách. Oslovení této odbornice v dané oblasti nemůže být pak pro odbornou veřejnost žádným překvapením, neboť se v problematice kolektivní ochrany práv profiluje již delší dobu a je také autorkou významných publikačních aktivit jí věnovaných.³ Ve svém rozsáhlém příspěvku se nejprve dotkla základního pojmosloví, které se v oblasti kolektivní ochrany práv používá. Objasnila rozdíl mezi reprezentativním a skupinovým řízením a připomněla základní cíle vyplývající pro Českou republiku z dokumentů Evropské unie.⁴ Především zdůraznila, že se, jak bylo naznačeno v úvodu, náš právní řád bez konkrétní právní úpravy procesních postupů při kolektivní ochraně práv neobejde. V druhé části svého vystoupení se pak *dr. Hamuláková* vyjádřila k jednotlivým bodům připravované české právní úpravy.

* Mgr. Vojtěch Kallai, Právnická fakulta Univerzity Karlovy. E-mail: V.Kallai@seznam.cz.

¹ Především návrh evropské směrnice týkající se reprezentativních žalob na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů a o zrušení směrnice č. 2009/22/ES (k tomu viz dále Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on representative actions for the protection of the collective interests of consumers, and repealing Directive 2009/22/EC [online]. Dostupné z: <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2018:184:FIN>> [cit. 19. 10. 2018].

² K věcnému záměru viz <<https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=ALBSARKE8ZPJ>> [online] [cit. 19. 10. 2018].

³ Lze připomenout např. článek HAMULÁKOVÁ, K. Opt-Out Systems in Collective Redress. EU Perspectives and Present Situation in the Czech Republic. *Hungarian Journal of Legal Studies, Acta Juridica Hungarica*. 2018, Vol. 59, No. 1, s. 95–117, článek HAMULÁKOVÁ, K. – PETROV KRIVÁČKOVÁ, J. Alternative Methods of Collective Disputes Resolution in the Czech Republic. *Baltic Journal of European studies*. 2016, roč. 6, č. 2, s. 96–116 či např. článek HAMULÁKOVÁ, K. Funding of collective actions. *International and Comparative Law Review*. 2016, Vol. 16, No. 2, s. 127–144.

⁴ Konkrétně z Doporučení komise ze dne 11. června 2013 o společných zásadách pro prostředky kolektivní právní ochrany týkající se zdržení se jednání a náhrady škody v členských státech v souvislosti s porušením práv přiznaných právem Unie 2013/396/EU.